

Struktura sądownictwa w Polsce

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Ustawa z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 13.02.2020].
- Źródło: *Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 13.02.2020].

- Źródło: *Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 29 marca 2018 r. Regulamin Sądu Najwyższego*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 13.02.2020].
- Źródło: Malwina Jaworska, *Sądy jako organy wymiaru sprawiedliwości w polskim porządku prawnym*, dostępny w internecie: repozytorium.uni.wroc.pl [dostęp 13.02.2020].
- Źródło: *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 13.02.2020].
- Źródło: *Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 13.02.2020].
- Źródło: *Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi z dnia 18 września 2019 r.*, dostępny w internecie: sip.lex.pl [dostęp 13.02.2020].

Struktura sądownictwa w Polsce

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Konstytucja RP w art. 175 stanowi, że wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe. Funkcją sądów jest więc sprawowanie wymiaru sprawiedliwości.

Wymiar sprawiedliwości to działalność państwa polegająca na wiążącym rozstrzygnięciu konfliktów co do praw, w których przynajmniej jedną ze stron jest jednostka lub inny podmiot podobny, przy użyciu środków przymusu państwowego, przez odpowiednie organy sądowe i przy zastosowaniu właściwych reguł postępowania.

Sądownictwo administracyjne jest odrębnym pionem wymiaru sprawiedliwości, omówionym w osobnym temacie. Dziś zajmiemy się dwoma pionami sądownictwa podporządkowanymi Sądowi Najwyższemu – sądownictwem powszechnym i wojskowym.

Twoje cele

- Przeanalizujesz strukturę sądownictwa w Polsce.
- Wyjaśnisz kompetencje Sądu Najwyższego.
- Scharakteryzujesz specyfikę działania sądów powszechnych i wojskowych.

Przeczytaj

Sąd Najwyższy

Pozycję ustrojową Sądu Najwyższego wyznacza art. 183 ust. 1 Konstytucji RP stanowiący, że Sąd Najwyższy sprawuje nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania, co wyraża zasadę nadzoru judykacyjnego Sądu Najwyższego. SN jest sądem kasacyjnym w sprawach rozstrzyganych przez sądy powszechne i wojskowe. [Kasacja](#) oznacza możliwość jedynie uchylenia zaskarżonego orzeczenia, bez możliwości merytorycznego rozpatrzenia sprawy i wydania orzeczenia.

Gmach Sądu Najwyższego w Warszawie

Źródło: User:Darwinek, licencja: CC BY-SA 3.0.

Organami Sądu Najwyższego są:

- Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego;
- Prezes Sądu Najwyższego (dla każdej z izb);
- Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego;

- zgromadzenie sędziów izby Sądu Najwyższego (dla każdej z izb);
- Kolegium Sądu Najwyższego.

Pierwszy Prezes SN jest powoływany przez Prezydenta RP spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów SN. Kadencja Pierwszego Prezesa wynosi sześć lat. Sędziów SN powołuje Prezydent RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa. Sąd Najwyższy dzieli się na pięć izb. Na czele każdej z nich stoi Prezes Sądu Najwyższego. Każda z izb sprawuje nadzór nad orzecznictwem sądowym w sprawach należących do jej właściwości.

Sądy powszechne

Zgodnie z art. 177 *Konstytucji RP* sądy powszechne sprawują [wymiar sprawiedliwości](#) we wszystkich sprawach z wyjątkiem spraw ustawowo zastrzeżonych dla właściwości innych sądów. Sądom powszechnym przyznana została generalna właściwość w zakresie wymiaru sprawiedliwości, z ograniczeniem dotyczącym np. czasów wojny, kiedy to istnieje możliwość wprowadzenia sądów wyjątkowych, a także postępowania doraźnego. Do [właściwości sądów](#) powszechnych należy zatem sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w zakresie nienależącym do spraw Sądu Najwyższego, sądów administracyjnych oraz sądów wojskowych, a więc spraw z zakresu prawa karnego, cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego, prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.

Sądami powszechnymi są sądy rejonowe, sądy okręgowe i sądy apelacyjne.

Sądy rejonowe są tworzone dla jednej lub kilku gmin. Utrzymana została zasada generalnej właściwości sądów rejonowych, a więc należy do nich rozpatrywanie wszelkich spraw, o ile ustawa nie zastrzega właściwości sądów okręgowych.

Sądy okręgowe tworzone są dla obszaru obejmującego właściwość co najmniej dwóch sądów rejonowych. Sądy okręgowe, zgodnie z zasadą instancyjności, rozpatrują środki odwoławcze od orzeczeń sądów rejonowych oraz, na podstawie szczególnego

przepisu ustawy, w sprawach cięższych gatunkowo są sądem pierwszej instancji. Wówczas środki odwoławcze od ich orzeczeń rozpatrują sądy [apelacyjne](#).

Sądy apelacyjne tworzy się dla obszaru obejmującego właściwość co najmniej dwóch sądów okręgowych. Sądami kierują prezesi, powoływani przez ministra sprawiedliwości. Prezesi reprezentują sądy na zewnątrz oraz pełnią funkcje wynikające z administracji sądowej (w tym zakresie podlegają ministrowi sprawiedliwości). Wszystkie sądy są podzielone na wydziały, w których rozstrzygane są należące do właściwości sądów sprawy z poszczególnych dziedzin prawa.

Sądy wojskowe

Sądy wojskowe są przewidziane w art. 175 ust. 1 Konstytucji RP. Sprawują one wymiar sprawiedliwości w siłach zbrojnych w sprawach karnych, są więc powołane do orzekania w sprawach popełnionych przez żołnierzy (a w pewnych przypadkach także przez osoby cywilne) czynów zabronionych. Sądy wojskowe wchodzi w skład sił zbrojnych. Na czele sądu wojskowego stoi szef sądu; sądem pierwszej instancji jest sąd garnizonowy, drugiej – wojskowy sąd okręgowy. Wojskowy sąd okręgowy jest również sądem pierwszej instancji dla spraw w wybranych przestępstwach.

Istnienie sądów wojskowych budzi wątpliwości z powodu zarzucanej im niezgodności z zasadą równości obywateli wobec prawa, wchodzenia w skład sił zbrojnych i nadzoru nad nimi ministra obrony narodowej. Ich utrzymanie uzasadniane jest koniecznością posiadania przez siły zbrojne sądownictwa gotowego do działania w okresie wojny oraz specjalizacją sędziów w zakresie wojskowości i w sprawach objętych tajemnicą wojskową.

Słownik

apelacja

odwołanie się od nieprawomocnego wyroku sądu pierwszej instancji do sądu drugiej instancji

kasacja

nadzwyczajny środek zaskarżenia od prawomocnego wyroku sądu odwoławczego

nadzór judykacyjny

w polskim wymiarze sprawiedliwości sprawowany w zakresie orzekania zgodnie z Konstytucją RP przez Sąd Najwyższy nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych; środkami nadzoru judykacyjnego są środki zaskarżenia (apelacja, kasacja, zażalenie), zmierzające do usunięcia stanu naruszenia prawa i rozpoznawane przez sądy wyższego rzędu

właściwość sądu

rozdzielenie kompetencji między poszczególne sądy, pozwalające ustalić, jaki sąd powinien daną sprawę rozpoznać i rozstrzygnąć

wymiar sprawiedliwości

funkcja działalności państwa polegająca na rozstrzyganiu sporów o prawo, w których przynajmniej jedną ze stron jest osoba fizyczna lub podmiot podobny (np. osoba prawna)

zażalenie

środek odwoławczy od orzeczeń wпадkowych (tzn. nierozstrzygających co do istoty sprawy) stosowanych w różnych postępowaniach sądowych

Schemat

Polecenie 1

Przeanalizuj strukturę sądownictwa powszechnego i wojskowego w Polsce.

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Materiały źródłowe do ćwiczeń 2 i 3

Źródło I

” *Ustawa z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym*

Art. 10. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego jest powoływany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na sześcioletnią kadencję spośród sędziów Sądu Najwyższego w stanie czynnym. (...)

Art. 16. § 1. 2) Do kompetencji Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego należy: (...)

3) dokonywanie wyboru dwóch kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego i przedstawianie ich Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

Źródło: *Ustawa z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 13.02.2020 r.].

Źródło II

” *Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym*

Art. 12

§ 1. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego jest powoływany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na sześcioletnią kadencję spośród 5 kandydatów wybranych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego i może zostać ponownie powołany tylko raz. Osoba powołana na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego może zajmować to stanowisko tylko do czasu przejścia w stan spoczynku, przeniesienia w stan spoczynku albo wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego.

§ 2. Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego wybiera kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego spośród sędziów Sądu Najwyższego w stanie czynnym, nie później niż na 6 tygodni przed upływem kadencji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego albo w terminie 14 dni od dnia przejścia w stan spoczynku, przeniesienia w stan spoczynku albo wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego, albo zrzeczenia się stanowiska Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

Źródło: Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 13.02.2020 r.].

Źródło III

” Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 29 marca 2018 r. Regulamin Sądu Najwyższego

§ 2. Liczba stanowisk sędziego Sądu Najwyższego wynosi 120.

§ 14.1. Głosujący (sędzia Sądu Najwyższego) oddaje głos na kandydata przez zakreślenie kółkiem liczby porządkowej przy nazwisku kandydata.

2. Głos jest nieważny, jeżeli głosujący oddał głos na więcej niż jednego kandydata, nie oddał głosu na żadnego kandydata lub użył do zakreślenia innego znaku graficznego niż wymieniony w ust. 1.

Źródło: Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 29 marca 2018 r. Regulamin Sądu Najwyższego, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 13.02.2020 r.].

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Przeczytaj tekst źródłowy i wykonaj ćwiczenie.

” Malwina Jaworska

Sądy jako organy wymiaru sprawiedliwości w polskim porządku prawnym

Zdaniem Kazimierza Piaseckiego charakter funkcjonowania Sądu Najwyższego w zakresie nadzoru judykacyjnego przybiera dwie zasadnicze formy. Po pierwsze, prewencyjną – obejmującą podejmowane przez Sąd Najwyższy uchwały dotyczące wykładni stosowania prawa, które z założenia mają na celu usunięcie rozbieżności wykładni w celu ujednoczenia praktyki. Po drugie, korygującą – polegającą na zastępowaniu błędnych orzeczeń orzeczeniami Sądu Najwyższego. Nadzór ten powinien więc być postrzegany w kategoriach jednego z elementów gwarantujących prawo do rzetelnego postępowania oraz służyć urzeczywistnieniu zasady równości wobec prawa, jak również bezpieczeństwa prawnego jednostki oraz innych podmiotów uczestniczących w stosunkach prawnych.

Źródło: Malwina Jaworska, *Sądy jako organy wymiaru sprawiedliwości w polskim porządku prawnym*, dostępny w internecie: repozytorium.uni.wroc.pl [dostęp 13.02.2020 r.].

Zapoznaj się z fragmentem ustawy i wykonaj polecenie.

” Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego

Art. 25

§ 1. (...) orzeka w pierwszej instancji w sprawach o następujące przestępstwa:

1) o zbrodnie określone w Kodeksie karnym oraz w ustawach szczególnych; (...)

§ 3. (...) rozpoznaje ponadto środki odwoławcze od orzeczeń i zarządzeń wydanych w pierwszej instancji w sądzie rejonowym oraz inne sprawy przekazane mu przez ustawę.

Źródło: *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl
[dostęp 13.02.2020 r.].

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się z fragmentem ustawy i wykonaj polecenie.

” Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń

Art. 58 § 1. Kto, mając środki egzystencji lub będąc zdolny do pracy, żebrze w miejscu publicznym, podlega karze ograniczenia wolności, grzywny do 1500 złotych albo karze nagany. (...)

Art. 95a. Kto posługuje się dowodem rejestracyjnym zawierającym dane o spełnieniu przez pojazd wymagań technicznych określonych w przepisach ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (...) niezgodne ze stanem faktycznym podlega karze grzywny do 500 zł.

Źródło: *Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 13.02.2020 r.].

Ćwiczenie 8

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

” Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi z dnia 18 września 2019 r.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi – Wydział II w składzie: przewodniczący – sędzia WSA Magdalena Sieniuc, sędziowie – NSA Paweł Janicki, WSA Agnieszka Grosińska, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 18 września 2019 r. sprawy ze skargi H.C.-W. i C.K. na decyzję Wojewody (...) z dnia (...) nr (...) w przedmiocie zwrotu nieruchomości – oddała skargę.

Źródło: *Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi z dnia 18 września 2019 r.*, dostępny w internecie: sip.lex.pl [dostęp 13.02.2020 r.].

Dla nauczyciela

Autor: Anna Rabięga

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Struktura sądownictwa w Polsce

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

zakres podstawowy

III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń:

10) przedstawia strukturę sądownictwa powszechnego i administracyjnego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz zadania Sądu Najwyższego; uzasadnia potrzebę niezależności sądów i niezawisłości sędziów;

zakres rozszerzony

X. Kontrola władzy. Uczeń:

7) wykazuje rolę Krajowej Rady Sądownictwa i Sądu Najwyższego w Rzeczypospolitej Polskiej; przedstawia strukturę Sądu Najwyższego;

8) wyjaśnia rolę sądownictwa administracyjnego w kontroli decyzji władz; przedstawia strukturę Naczelnego Sądu Administracyjnego i jego rolę w Rzeczypospolitej Polskiej;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- analizuje strukturę sądownictwa w Polsce;
- wyjaśnia kompetencje Sądu Najwyższego;
- charakteryzuje specyfikę działania sądów powszechnych i wojskowych.

Strategie nauczania:

- konektywizm;
- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- miniwykład;
- analiza materiałów źródłowych;
- rozwiązywanie ćwiczeń interaktywnych;
- analiza przypadku.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją

1. Na poprzednich zajęciach nauczyciel poleca uczniom, by każdy z nich wyszukał i wybrał jedno orzeczenie Sądu Najwyższego w dowolnej sprawie i przyniósł na kolejne zajęcia wydruk tego orzeczenia wraz z uzasadnieniem (i ewentualnymi dodatkowymi informacjami, jakie na temat tej sprawy udało mu się zgromadzić).

Faza wstępna

1. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

2. Miniwykład. Wykorzystując schemat interaktywny, nauczyciel przedstawia uczniom ogólny zarys struktury sądownictwa powszechnego i wojskowego oraz pozycję Sądu Najwyższego w Polsce.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie pracują w grupach pięcioosobowych. Każda z nich wybiera do analizy jedną ze spraw, jaką jej członkowie przynieśli na zajęcia. Należy zadbać, by wybrane sprawy miały różny przebieg (np. by jedna grupa analizowała przypadek z zakresu sądownictwa

wojskowego, a grupy analizujące przypadki z zakresu sądownictwa powszechnego były zróżnicowane pod względem gałęzi prawa czy pierwszej instancji w analizowanej sprawie).

2. Praca ze schematem interaktywnym obrazującym strukturę sądownictwa powszechnego i wojskowego w Polsce. Korzystając ze schematu interaktywnego, uczniowie analizują wybraną przez grupę sprawę. Ustalają jej przebieg od momentu zaistnienia określonego stanu, przez kolejne etapy, jakie sprawa ta przechodziła w kolejnych instancjach, aż po wyrok wydany przez Sąd Najwyższy. Grupy zapisują swoje ustalenia w punktach (chronologicznie).

3. Po upływie wyznaczonego czasu reprezentanci grup przedstawiają na forum klasy „historie spraw”, jakie wyłoniły się wskutek analizy wybranego przez nich orzeczenia Sądu Najwyższego. Warto umożliwić grupom skorzystanie z wyświetlonego na tablicy interaktywnej schematu sądownictwa w Polsce, aby reprezentanci grup mogli również wskazywać drogę, jaką przebyła omawiana przez nich sprawa.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie w parach rozwiązują ćwiczenia interaktywne 2, 3 i 7. Chętne/wybrane osoby przedstawiają swoje rozwiązania, pozostali uczniowie klasy weryfikują ich poprawność.

2. Uczniowie samodzielnie rozwiązują i sprawdzają pozostałe ćwiczenia interaktywne. Jeśli któreś z rozwiązań wzbudza wątpliwości lub kontrowersje, można je omówić na forum klasy.

Praca domowa:

Przeprowadź samodzielnie analizę wybranej sprawy rozstrzygniętej przez Sąd Najwyższy. Postaraj się wybrać sprawę, której przebieg jest odmienny od tego, jaki w grupie analizowałeś podczas dzisiejszej lekcji. Swoje ustalenia zanotuj w chronologicznie ułożonych punktach – od zaistnienia określonego stanu faktycznego do wyroku Sądu Najwyższego w tej sprawie.

Materiały pomocnicze:

Ustawa z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym, prawo.sejm.gov.pl.

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym prawo.sejm.gov.pl.

Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 29 marca 2018 r. Regulamin Sądu Najwyższego, prawo.sejm.gov.pl.

M. Jaworska, *Sądy jako organy wymiaru sprawiedliwości w polskim porządku prawnym*, repozytorium.uni.wroc.pl.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, prawo.sejm.gov.pl.

Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń, prawo.sejm.gov.pl.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi z dnia 18 września 2019 r., sip.lex.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Schemat interaktywny uczniowie mogą wykorzystać jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji na temat struktury sądownictwa.